

Hicrî On Dördüncü Asra Girerken...

Sual:

İslâmiyet ve İslâm âleminin durumunu göz önünde bulundurarak, Hicrî 14. Asrın değerlendirmesini yapar mısınız?

Son yüzyıl içerisinde âlem-i İslâm'daki İslâmi gayret ve çalışmalar, dinî hüviyeti yanında kısmen de siyasetle memzûç olarak tezahür etmiştir.

Batı'nın tasallutundan kurtularak istiklâlini kazanmak gayesiyle verilen mücadeleler netice noktasında başarılı olmuş ve pek çok İslâm devleti istiklâliyetine kavuşmuştur. Daha sonra, Ortadoğu hâkimiyeti, petrol mes'elesi Avrupa'nın İslâm âleminde ve bilhassa Arap dünyasında tahakkuk ettirmek istediği iktisadî ve siyasî çıkarlar Arap âlemini batıya karşı küstürmüş; hatta bu küskünlük kin ve iğbirara, şiddetli nefrete dönüşmüştür. Bir kısım mevzii ve ferdî mes'eleler, Yahudi problemi ve Amerikan siyaseti de zaman zaman bu kin ve buğzu ateşlendirmiştir. *"Lâ-lihubbi Aliyyin bel li-buğzi Ömer"* yani Şiaların Hz. Ömer'e buğzlarını Hz. Ali (K.V.) sevgisinde göstermeleri gibi, İslâm âlemindeki batıya karşı bu düşmanlık, maalesef sinsi ve kasıtlı ellerce sosyalizm ve komünizm sempatisine dönüştürülmüştür. Böylece Avrupa'ya düşmanlık, maalesef Rusya'ya yanaşmayla neticelenmiştir.

Aslında Kur'an'ın hakikatlarına sarılıp uhuvvet ve tesanüdün te'sisiyle maddî ve manevî bir güç olarak ittihâd-ı İslâmı tahakkuk ettirip bir denge unsuru olmaları, dünyada üçüncü bir blok meydana getirerek müstakim bir siyaset ile İslâmın izzet ve vakarına yakışır bir tarzda sahayı siyasete çıkararak bir taraftan Kur'an'ın hakikatlarıyla mânevî bir hakimiyet, diğer taraftan petrol vasıtasıyla maddî bir hakimiyet tesis edip müessir bir güç teşkil etmeleri gerekirken, ifrat ettiler, Rusya'ya yanaştılar. Yağmurdan kaçtılar doluya tutuldular. Arap dünyasında bidayette hak, hukuk ve eşitlik tarzında başlayan sloganlar, siyasî hüviyete bürünerek nihayette sosyalizmi netice verdi. Komünizmin kitleleri ezen bir balon olduğunu idrak edemeyen bir kısım kısır muhakemeli yarı aydınlar, sosyalizme kucak açtılar. Nâsır ve Kaddâfi'nin basiretsizliği ve Baas partisinin icraatları, bu mes'eleye misâl gösterilebilir.

Bu içtimâî keşmekeş içerisinde diğer taraftan ırkçılık ve kavmiyetçilik fitnesi de yer yer uyanmaya başladı. Hatta ırkçılık faaliyeti bölgeciliğe inkılâp etti. Nihayet siyasî vahdetleri bölündü. Bu ihtilâflar yer yer ihtilâlleri netice verdi. Batıdan nefret eden fakat fiil ve amel itibariyle Batının kopyası tarzında yaşayan Araplar, Batı kapısıyla giren ifsadâta kendilerini kaptırdılar. Ahlâk-ı umûmî kısmen bozulmaya yüz tuttu. Sosyalizmin tesiriyle dinî hissiyat gâh devlet eliyle gâh telkinat ve propagandayla kırıldı. Gittikçe sür'at kazanan bu ahval İslâmî emirlere karşı lâkaydılığı ve lâubaliliği

netice verdi.

Ferdî ve mevzî çalışmalar istisna edilirse, Arap âlemi İslâmiyetin hakkaniyetini müdellel ve müberhen olarak tebliğ edecek, iman hakikatlarını kalb ve dimağlara, ruh ve latîfelere nakşedecek, siyasî ve şahsî menfaatten arî, muhtevasında yalnız hasbîlik olan ilmî ve fikrî bir İslâmî hareketten mahrumdu. Kanaatimce bu tarz bir hizmet, Arap âleminde ihmal edilmişti.

Bu noktada mühim bir sır üzerinde ehemmiyetle durmak isterim.

Cenâb-ı Hakk'ın dünya ve âhiretin saadet ve selâmeti için vaz ettiği iki küllî kanun vardır: Dünyaya nazır kanunlara “Âdetullah” ve “Sünnetullah”: Âhîret saadetine bakanlarına ise; “Ahkâm-ı İlâhiye” tabir edilir. Beşerin bu kanunlardan istimdadı, teveccüh ve teşebbüsü nisbetindedir. Dünya ve Âhîretteki saadet tam bir âhenk içinde ancak bu iki kanunun içtimaından hasıl olur.

İtiraf edelim ki, Âlem-i İslâm bu iki kanunu muvazene ile yürütemediği için kader-i İlâhî belâ ve musibetleri ikaz ve şefkat tokadı olarak muvakka ten başımıza vuruyor, ta ki intibaha gelerek kalp ve fikirlerimizi tenvir ile eksiklerimizi tekmile çalışalım.

Kader cihetinden baktığımızda, “musibet cinayet neticesi, mükâfatın mukaddimesidir”, kaidesinde, İslâm âlemindeki bu çalkantı da herhalde ehl-i hakikat ve hâkimiyetin uyanışını netice verecektir. Hadiseler, “Kur'an'ın kal'asına tahassun ediniz, maddî ve mânevi terakki veçhelerine yapışınız, ta ki zirve-i kemâlâta çıkasınız.” mânasını telkin ve terennüm etmekte, Müslümanların dâva ve aksiyon ruhunu ihtizaza getirmektedir.

İttihat arşından âlem üzerine doğacak güneşin şafağını müşahede etmeye başladık. Evet... İntibah sabahının parıltıları pek yakın. Bediüzzaman Hazretlerinin tebşiratiyle

“Âlem-i İslâmdaki devletlerin herbiri bir kıta başına geçecek, muhteşem âdil pederleri olan İslâmiyetin bayrağını âfâk-ı kemâlatta temevvüç ettirmekle, Kader-i ezeli'nin nazarında feleğin inadına, nev-i beşerdeki hikmet-i ezeliyenin sırrını ilân edecektir.” İnşallah.

Şimdi bu intibahın çeşitli İslâm devletlerindeki ilk hamlelerine kısaca işaret edelim:

Cinnah, Muhammed İkbal ve emsallerinin Pakistan'ın bağımsızlığında basiretle ve âlicenabâne göstermiş oldukları celâdet ve şehâmet Âlem-i İslâm'da nümune-i imtisal olmuş, pek çok mücahitlerin intibahını netice vermiştir. Bugün de şuurlu ve fedakâr bir kısım âlimlerin âli himmetleriyle, Pakistan'da İslâmiyeti geniş halk kitleleri üzerinde müessir kılacak tarzda İslâmî çalışmalar yapılmaktadır.

İnsan fitraten müteessirdir; bir fikir ve felsefenin tesiri altında kalmaksızın yaşayamaz. İnsan, hayatının her devresinde menfî fikirlerin telkinatından tesirlenebilir. Bu tehlikeyi bertaraf etmek için Pakistan bir intibah içindedir. Şöyle ki, milleti mazisiyle raptetmek ve dinî kültürün tesiri altına alarak menfî cereyanlardan muhafaza etmek için Pakistan'da münevver ve mütefekkirler büyük bir gayret içindedirler. Bu teşebbüslere Pakistan hükümeti de maddî ve mânevi destek olmaktadır. Bu hakikati büyütmek ve mümessillerini teşvik etmekte devlet adamlarının büyük payı vardır. Bu noktada Pakistan komünizme karşı uyanıktır. Şuurlu devlet adamlarıyla hakimane tarzda ilim ve irfan vadisinde yürümektedir.

Suudî Arabistan'a gelince, Suudî Arabistan, İslâm dinini devlet politikası olarak benimsemiş, bunun tamim ve neşrini politikasının gayesi bilmiştir. Özellikle Afrika'daki kabilelerin İslâm'a girmesinde Suudî Arabistan'ın rolü büyüktür. Ayrıca istiklâllerine kavuşan küçük ve maddeten terakkiye muhtaç olan İslâm devletlerinin komünizmin tuzağına düşmemeleri için onlara iktisadî yardım yapmakta, manevî telkinlerin devamına gayret göstermektedir.

Endonezya ise, iç bünyesindeki kurdu sezerek memleketi tefrika ve izmihlale götüren sebepleri bertaraf etmesini bilmiş ve bu vasfı ile hür dünyaya bir örnek teşkil etmiştir. "Ordu-Hükümet İttifakı" ile içini yıkamış ve komünizm afatını defetmiştir. Tehlikeyi erken hisseden Endonezya, komünizme karşı bu teyakkuzunu halen devam ettirmektedir.

Kanaatimce, mukaddesat ve vatan uğrunda her türlü fedakârlıktan geri kalmayan, içindeki terör, anarşi ve fitneyi söküp atan bir mücahidin kitesidir Endonezya...

Fas, Tunus, Cezayir gibi mağrip devletleri ise, Batının tasallutundan büyük mücadele vererek kurtulmuşlardır. Bu devletlerin istiklâllerine kavuşmasında din âlimlerinin büyük payı olmuştur. Bu vadide İdris-i Sünûsî'nin büyük hizmetlerini şükranla yadediyoruz.

Evet, bugün anarşinin bütün vahşet ve dehşetiyle bir veba gibi ciham sarsarak umum insanî meziyetleri tahkir ve tezyif ile tahrip ettiği bir hengamda, hür devletlerin bu âfete karşı müteyakkız olmamaları gayet düşündürücüdür.

Sual:

Rahmetli Seyyid Kutub ve İhvân-ı Müslimîn hareketiyle, Pakistan'daki rahmetli Mevdûdî ve Tebliğ cemaatının faaliyetleri âlem-i İslâmdaki ihtiyaçlara cevap verecek bir vasıfta değil midir? Bu husustaki düşünceleriniz?

İhvan-ı Müslimîn, bidayette fevkalâde bir rağbete mazhar olmakla pek çok hamiyetli insanı bünyesinde cemetmeye muvaffak olmuştur. Fakat cemaatlarının neşv ü neması için sırf Kur'an'ın hakikat ve marifetiyle iktifa etmeyip, siyasî bir yol ile dâva ve gayelerini takviye ve tahkim cihetine gittiklerinden, neticede

cemaatlerini vicdansız ve insafsız siyasîlerin zulmüne maruz bıraktılar. Evet, niyetleri safi ve halis, dâvaları hak olmakla beraber, seçtikleri metodun siyasî mizacı, gayelerinin tahakkukunu engel ledi. Malûmdur ki, bir dâvanın muzaffer olması için fikir ve nüvesi gibi, metod ve usullerinin de hak olması gerekir. *Hulûs-u niyet kâfi değildir.* Evet, dinî cemaat tesis etmek bir derece kolaydır. Fakat asıl mes'ele, onu Kur'an, vatan ve millet aşkı ile neşv ü nemalandır-maktır. Anarşistlik ruhundan tecrid ve hissî galeyan, heyecan yerine ilmî ve kalbî bir heyecanı ikame etmek, meşru ve makul ölçüler içerisinde kalp ve ruhları tenvir ve terbiye etmektir.

Yani, kalblere uhuvvet ve muhabbeti, şefkat ve merhameti, rıfk ve mülâyemeti, af ve mürüvveti, dimağlara da ilim ve hikmeti, fikir ve tecessüs kabiliyetini temyiz ve tefrik gücünü nakşederek, müstakim bir caddede Kur'an'ın tayin ettiği kemâlata yürütmektir. İşte bu vazife tedbir işidir, temkin işidir. Selef-i sâlihinin yolu da budur.

Evet, tebliğ ve irşad vazifesini yüklenen fert ve cemaatlerin İslâmı kalp ve ruhlara nakşetmesinde en büyük rükünlerden birisi de fiilî siyasetten şiddetle içtinaptır. Nasihatın müessiriyeti hasbîlik ile kâimdir. Dine din için hizmet etmek şarttır. Dâva adamının gönlünde, fikrinde, ivazsızlık, garazsızlık ve hasbîlik hâkim olmalıdır. İslâm âleminin medâr-ı iftiharî, fazilet ve ilim kutupları olan İmâm-ı Gazâlî, Abdülkâdir Geylânî, İmâm-ı Rabbani ve emsali mücedditlerin, cemaatlarını tenvir edip kalb-i umûmiyi tedavi etmeleri ve hizmetlerinde başarılı olmaları, işte bu azim sırdan neş'et etmiştir. İmâm-ı Âzam'ın, hapse girmeyi kadılık makamına tercih ederek o malûm meşakkatlere göğüs germesi yine bu sırdandır.

Bu büyük üstadlarımızın bize ders verdikleri hakikat şudur ki; dine hizmet, ilim ve irfan ile, irşad ve ikaz ile, hürmet ve muhabbetin tesisleriyle, şefkat ve merhametin talimiyle ve dahilde asayişin teminiyle olur. Maddî hareket, ancak haricî düşmanlara karşı yapılabilir.

Pakistandaki "Tebliğ" cemaatına gelince, bildiğim kadarıyla bu cemaat İslâmiyeti fiil ve ahvâliyle Asr-ı Saadet tarzında yaşamayı esas tutan bir cemaattir. Bu cemaat İslâmî hizmette, kendi çapı ve kadrosu nisbetinde, başarılı olmuş ve olmaktadır. Bu başarılarının en önemli sebeplerinden biri de, hiç şüphesiz şahsî menfaatleri terk ile siyasetten içtinap etmeleridir.

Rahmetli Mevdudî hakkında kanaatim şudur: İslâmiyeti yukarıdan aşağıya, tepeden inme tarzda getirme temayülünde olan bu zât, siyasî bir çalışmayla neticeye varmak istediğinden yol ve metod hatasından dolayı muvaffak olamamıştır.

Netice olarak; Arap âleminde ve Pakistan'da meydana gelen hâdiseler ve tatbikatlardan anlaşılıyor ki, âlem-i İslâm'da uyanışı temin ve tesis etmek ve umûmî huzuru sağlamak için siyasetten azade fikrî, ilmî ve hasbî bir hizmet yüklenecek fedakâr, âlicenap ve hamiyetli insanlar mevcuttur. Bu çekirdek çok yakın bir gelecekte inşaallah inkişaf edecektir.

Sual:

Geçirmiş olduğu safhaları göz önünde bulundurarak, başlangıcından günümüze, tarihimizin -husûsan Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyeti Devletine- devrelerindeki, cemiyete müessir olmuş hadiselerin, fikrî ve siyasî cereyanlar açısından, İslâmî zaviyeden değerlendirmesini yapar mısınız?

Tarihimizin tetkik ve tetebbuundan anlaşılacağı üzere bu Din-i mübîn-i İslâma en büyük hizmeti ecdadımız yapmıştır.

İçtimaî ve siyasî hayatta fitrat kanununa muvafık bir çığır açan ecdadımız, heybet ve şecaat, celâdet, necâbet, hak ve adâlet gibi hikmet ve maslahatların tahakkukuna medar olan ve iki cihanın sıhhat ve afiyetini haiz bulunan dîn-i İslâm ile, enva-ı ilim ve fûnûnu tazammun eden maârifin bir noktada ve bir merkezden tezahür ve tecellisine azâmi gayret göstermişlerdir. Bu gaye ve maksadın tahakkuku ile, Osmanlılar, milletin ruh cevherinde merkezileşen Rabbani ve lâhutî bir feyz ve fazileti nema-landirmekle mevcudiyetlerinin sütun ve rûknünü teşkil eden sınıf ve tabakaları ziyâlandırmışlar ve haşmetli bir medeniyeti kurmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu, î'lâ-yı kelimetullahı devletin esas gayesi olarak benimsemiş, bu nam ile hareket etmeyi asıl gaye kabul etmiştir. Fitrî celâdet ve harp maharetine sahip heybetli kumandanlarının eli ile, zaptetmiş oldukları ülkelerde Kur'an medeniyetini yayarak, etbâlarını bir vahdet sancağı altında toplayıp emniyet ve sürûr içerisinde asırlarca yaşatmışlardır. Osmanlının terakki ve tealisinin en mühim bir esası, 'akl-ı külli'den istimdat etmeleridir. Medreseleri müderrisler ile tekke ve zaviyeleri mürşitler ile ihya ederken, âvâm-ı nasın imdadına da onların hissiyatlarına vakıf, lisan ve ahvallerine âşinâ imamlarla koşmuşlardır. Askerlerin manevî güçlerini tekid ve takviye için o mukaddes ocağa, kazaskerleri, tabur imamlarını, alay müftülerini hadim kılmışlardır. Bu tarz ile memleketi dar-ül emana ve dar-ül irfana çevirmişlerdir. Bu meyanda, her âmir, yanında birçok ulemâ ve fuzelâyı mânevî destekçi ve müşavir yapmış, onların rey ve kanaatlarına ehemmiyet vermişlerdir.

Kışlayı yaparken mescidini ihmal etmemiş, dar-ül fûnunla medreseyi beraber inşa etmişlerdir. İlme ihtiramı ibadet, istihfafı günah ve masiyet saymış, ilme ve ulemâyâ öyle bir mümtaz mevki ayırmışlardır ki, her asırda birçok âlimleri ilim va marifetin sırf hasbî hâdimleri, naşirleri haline getirdikleri gibi, nice mücâhit ve namdar komutanlar, adâletli hâkimler, dirayetli ve şefkatli âmirler, itaatkâr memurlar, edebli edibler, hürmetkâr raiyyetler, celâdetli ve itaatkâr askerler, çalışkan ve mûnis talebeler yetiştirmişlerdir. Böylece, hariçten gelen tehlikeleri ordunun şecâat ve dirayetine, dahilden çıkan anarşi fitne ve şüpheleri kılıçtan daha keskin Kur'an'ın bürhan ve hüccetlerine havale edip, maddî ve manevî düşmanı bertaraf ederek huzuru temin etmişlerdir.

Osmanlılar, medeniyet sahasında büyük bir rol oynamış, maarif, san'at ve ticareti son derece yaygınlaştırmışlardır. Maddî ve manevî terakkiye gereken ehemmiyeti

vermiş, mârifetin kemâlatı ve fûnûnun ziyasıyla bütün cihanı tenvir etmişlerdir. Şehâmetli ordularını bir taraftan zaferden zafere koştururken diğer taraftan da fikir ve marifeti Anadolu'nun uzak yaylalarından tâ Avrupa ve Afrika ülkelerine kadar bütün dünyaya neşretmişlerdir.

Malumdur ki, bir devletin devam ve bekası üç temel rükün ile kaimdir. Bu rükünler, güzel ahlâk, fikir kudreti ve maddî satvettir. Bunlardan birisine gelen arıza, diğerlerine de sirayet eder. Birisinin yıkılışı, diğerlerinin de yıkılışını netice verir. Osmanlılar, devlet ve milletin istinadgâhı olan bu rükünlere azâmi ihtimam göstermiş, hatta bu üç rükünün takviyesine hususî himmet sarfetmişlerdir. İşte Osmanlıları yücelten sır budur. Bu rükünlere azâmi ihtimam gösterdikleri ve muhafaza ettikleri müddetçe Osmanlıların haşmet ve satveti, şevket ve medeniyeti devam etmiştir. Bunların ihmali üzerine, yıkılış ve inkirazlar başlamıştır. Bu yıkılış, tarih itibariyle geriye gitmekte ise de, tezâhür olarak Tanzimat ile başlamıştır.

O zamanlar, Avrupa, sanayi hamlesi yaparken Osmanlı çöküş ve yıkılışın arefesinde idi. Evveleminde hastalığın teşhisi gerekirdi. Çünkü teşhis yarı tedavi idi. Bahtsızlığımız odur ki; bizdeki yarı münevverler ve hayalperestler, hastalığı tam teşhis edemediler. Avrupa'yı gezen aydınlarımız, Avrupa'daki terakkiye karşı bizdeki gerilemenin dinî zihniyetten kaynak landığı vehmine kapıldılar ve dinî telkini kırdılar. Şahsî menfaat temini ve istikbal için Avrupa'ya kaçan muharrir ve siyasîlerden sonra; Batıya firar moda haline geldi. Bu ahval ve Avrupa'nın zahirî endâmı aynen bugünkü Moskova, Pekin hayranlığı gibi, o gün yetişen gençler üzerinde moda bir hayranlık uyandırdı. Zenginler çocuklarını medreseden çekip Avrupa'ya gönderdiler. Fakir ve zekî çocuklar da çeşitli yollarla medreselerden alındı. Böylece medreseler arzu edilen tarzda hizmet göremediler. Önü alınamayan bu firar ve Avrupa'da okuma temayül ve teşebbüsleri, maalesef vatanımızın izmihlâlinin mukaddimesini hazırladı. Zaten içtimâî felâketimizi tahrik eden ve körükleyen ecnebi parmakları da mevcuttu. Birkaç asır evvel Avrupa'da teşekkül eden, gizli icrâ-ı faâliyet yapan cemiyetlerin telkin ve teşebbüsleriyle dahilde tahribkâr menfi cemiyetler kuruldu. Devlet idaresinden çeşitli sebeplerle azledilen gayr-ı memnunlar, hayal ve hissiyatları okudukları roman ve hikâyelerle dolmuş bir kısım hayalperest edipler ve sermest-i gurur olmuş fikirsizler ve mektepliler, bu menfi cemiyetlere kuvvet verdiler. Sonunda bu durum vatanın izmihlaline sebep oldu. Burada esefle ifade edelim ki, şahsî menfaat ve siyasî ihtiraslar, çoğu zaman vatanperverlik ve hamiyetperverlik maskesi altında tahakkuk ettirilmiştir. Milletimiz bu gibi hile ve desiselerle sefâlet ve meskenetin, perişanlığın içerisine düşürülmüştür. Bugün de memleketimizin benzer oyunlarla karşı karşıya olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Şu noktayı da belirtelim ki, biz Avrupa ile muvazeneli bir alış veriş yapamadık. Batı, medeniyet harikaları ile gururlanıp, Kur'an'ın elmas hakikatlarını, güzel seciyelerini taassupla reddederken, biz de Avrupa'yı sadece sefâhet ve şekil yönüyle taklit edip, ilim ve teknik yönünü ihmal ettik. Avrupa'nın yaka ve paçasına, rezalet ve sefahatına imrendik. Bu uğurda dinî ve ahlâkî fazilet ve meziyetlerimizden tecerrüt edip, vicdan-ı umûmiyi perişan ettik. Avrupa kâselisleri neticesiz teşebbüslerle devletin servetini zîr ü zeber ettiler. Böylece inleye inleye

felâketten sefâlete, sefaletten inkıraza sürüklendik. Millî şehâmetimiz söndü, seciyelerimiz soldu, necabetimiz gitti. Şecaatimiz kırıldı. An'ane ve mukaddesâtımız tahkir ve tahfif edildi. Garptan ne kadar ahlâk-ı rezile ve müfside varsa hepsi çarşımızda tam bir rağbet ile teşhir edildi.

Böylece, yüz yıllarca Osmanlıları maddî ve manevî ayakta tutan, Hilafet ve Saltanat, son devirde arzu edilen seviyede hizmet göremediklerinden inkırâz-ı umûmiyyeye karşı sed olamadılar. Hizmetleri mevzii kaldı. Sonra medreselerin yerine mektepler ikame edildi. Mekteplerde dinî tedris tamâmen ihmal edildiği gibi, buralarda fûnûn-u cedîde de lââyık-ı veçhiyle okutulmadı. Din adamından kat'ı nazar, fen adamı da yetiştiremedik. Ve nihayet gençlik, dinin muktezası olan yüksek ahlâktan mahrum bırakıldı, yabancı ideolojiler ve menfî fikirlerin dimağları istilâsına zemin hazırlandı. Ve günümüzdeki anarşi ve terör ortaya çıktı. Evet, hâl-i âlem buna şahittir...

Elhasıl, Osmanlıların izmihlal tablosunu objektif olarak değerlendirecek, karşımıza şu hakikatlar çıkar:

Memleketimizin inkırızının asıl sebeplerinden birisi Batıya açılan münevverlerimizin keyfiyet itibariyle kifayetsiz olmasıdır. Fûnûn-ı cedîdenin tahsili için Avrupa'ya giden aydınlarımız, mektebin gayesini idrak edemediler. Aristo, "Eğitimin gayesi, boş vaktin akıllıca kullanılmasını öğretmektir," der. Aydınlarımız, değil boş vakitlerini, hatta eğitim devrelerini bile gerekli şekilde değerlendiremediler. Netice itibariyle sahalarında otorite olmaları beklenirken, laubali, şarlatan ve dalkavuk oldular. Kürsülerden, menzil ve mahfellerinden memleketi idare etmek mugalatasına düştüler. Aldandılar, aldattılar... Teessür ve esfle belirtelim ki, bu günde "Kema kan".. (aynı tas, aynı hamam) Evet... Osmanlıların inkırızını gerekli kılan sebeplerde şeklen bir başkalık olsa bile, bugün aynı hâdisenin faileri şekil değiştirmekle birçok haricî fikrin tesiri altında faaliyet icra etmektedirler...

Talihsizliğimizin diğer bir ciheti de, islahatçılarımız, memleketimizi ihata eden umûmî felâketi ittifak, tesanüd, muhabbet ve muavenet ile islah edip, tamir etmeleri lâzım gelirken, kökten değiştirme ve yıkma tarzında hareket ettiler. Tahrip ile, tamir edeceklerini zannettiler. Maalesef, tahrip ile tamirin farkını temyiz edip ayıramadılar. Hatta bu konuda kendilerini ikaz eden kemal ehlini "*medeniyetin düşmanı, mürteci,*" diye tezyif ve tahkir ettiler. Evet, bu çok acı tecrübeleri Cenâb-ı Hak şu millete bir daha tattırmasın. Bu memleketi inkılâp ve ihtilâllere sahne olmaktan mahfuz buyursun... Âmin

Malumdur ki, ağacın meyvesinin bereketi ve kıymeti, kuvvetli ve haşmetli gövdeye ve toprağın derinliklerine nüfuz eden köklerin hayatiyetine bağlıdır. Elli senelik bir ağacın kökü ile altıyüz senelik muhteşem bir ağacın kök ve kudreti, şan ve namı, meziyet ve kemâlâtı hiçbir zaman aynı kefedede tartılamaz. Milletlerin kültür bağları birbirileriyle muttasıl zincir halkaları gibidir. Bu halkalar koparsa milletin sinesinde öyle korkunç gedik ve uçurumlar açılır ki, hayal edilmesi bile insaf ve hakikat ehlinin vicdanlarını kanatır.

Mazi ile âti arasında gerekli şekilde köprü kuramayan milletlerin âkıbeti izmihlalden başka bir şey değildir. Nesilleri birbirine rapteden bu köprülerin bir ayağı din ve ahlâk üzerine müesses olan mazi, diğer ayağı ise zamanın geçmesiyle yenilenen marifet ve ilim üzerine teessüs edecek olan istikbâldir. Mazisinden kopan ve ona sırt çeviren milletleri sefahat, sefâlet, rezalet, izmihlal ve nihayet anarşi gibi acı âkıbetler beklemektedir.

Sual:

Osmanlılarda ve İran'daki dinî faaliyetlerin bir mukayesesini yapar mısınız?.. Bugünkü İran hâdiselerinin, tarihî hâdiselerle ne gibi alâkası vardır?..

Osmanlılar ile İranlıları kıyas edersek, çok farklı bir tablo karşımıza çıkacaktır. İran'ın, tarihî bir hatanın tekerrürü içinde mutedil tavrını kaybettiğini, asırlarca çalkantılara maruz kaldığını, Osmanlıların ise, müstakim bir hayat ve sağlam bir dayanışma içinde yaşamış olduklarını görmekteyiz. Bu iki millet arasındaki fark, bu büyük tarihî hadiseden kaynaklanmaktadır. Osmanlılar Ehl-i Sünnet itikadını kabullendiler. Ehl-i Sünnet itikadını bir merkez kabul ederek onun tamim ve neşrine gayret gösterdiler. Yazılan kitaplar, şerh ve haşiyeler hep bu itikadın izahı ve kuvvet bulması mahiyetinde idi.

Ve en önemlisi Osmanlı, dini müesseseseleştirdi. Osmanlı âlimleri dine perde olmayıp, âyine oldular. Yani, doğrudan doğruya İslâmın güzelliklerini cemaatlerine aksettirdiler.

İran ise, Ehl-i sünnet mezhebini benimsemedi. İran'da ehl-i sünnet mezhebinin kaide ve esasları, düstur ve prensipleri açıklık, kesinlik ve netlik kazanmayınca dini anlayış ve alâka şahısların ellerinde kaldı.

Ayetullahlara büyük mevki verildi. Hatta Ayetullah'ın beyanı ile serî deliller karşı karşıya geldiği zaman, Ayetullahların fikri esas alındı. Böylece İran'da İslâmî anlayış şahısların elinde nüfuz ve dirayetine göre farklı tarz ve telakkileri, ayrı düşünce ve kanaatları netice verdi. Neticede şahsî tasarruflar itibar kazanınca şia şeyhleri ve dervişleri İran'da büyük rağbet gördü. Tabii bu arada irşad postundan saltanat tahtına geçmek isteyen açığözler deçikti. İhtiras peşinde koşan, gizli emellerini dervişlik kisvesi altında saklayan pek çok siyâsî şarlatan halkı iğfal etmek ve tasarrufları altına almak için bu libası pek müsait buldular.

İranlıların bir kısmında da Araplara karşı bir kin ve iğbirar mevcut idi. İki bin senelik tarihimizi, taht ve saltanatımızı zîr ü zeber eden çıplak Arapların hükmüne giremeyiz, tarzında başlayan ifsadâtlar ile avâm-ı nas iğfal edildi. Dervişliği siyâsî ihtiraslarına vesile edinen bu hilebazlar şîlik taassubunu körüklediler. Şahsî garazları ateşlendirdiler, intikam fikirlerini uyandırdılar. Âl-i beyte muhabbet perdesi altında halka siyâsî telkinat yaptılar. Emeviler devrinde bu fitneyi tahrik ettiler. Hazret-i Ömer ve Hazret-i Osman'a (R.A.) dil uzattılar. Aslında İranlıların en fazla Hz. Ömer'i (R.A.) sevmeleri ve muhabbet etmeleri gerekirdi. Zira İran, Hz. Ömer'in

(R.A.) eliyle Müslüman olmuştur. O'na hürmet ve muhabbet bir vicdan ve fazilet borçları idi.

İranlılar, Abbasiler devrinde de Abbasoğullarının başa geçmesini bir fırsat olarak değerlendirdi, Horasan taraflarında karışıklık çıkardılar. Abbasilerin başına büyük bir gaile açtılar. Post-u irşattan, taht-ı saltanata geçmek isteyen ve büyük siyâsî müfsit olan Mukannen namındaki şahsın bu karışıklıklarda büyük rolü olmuştu. Fakat başaramadı ve siyâsî gayesine ulaşamadı.

İslâm tarihinde harîm-i dergahtan, kâşâne-i saltanata, post-u irşattan taht-ı şevkete çıkmak isteyenlerin hemen hemen hepsi İran'da zuhur etmiştir. Meselâ, Safevî saltanatının teşekkülü bu tip iğfal mahfellerinden başlatılmış, Batınîlik İran'da yayılmış, Bahailik İran'da kuvvet bulmuştu. Hatta Hindu'ların Hulûl-u ittihat itikadı İran'da rağbet görmüştü. İran'a ifsat tohumları eken Abdullah ibn-i Meymun'un mel'un fikirleri orada uzun müddet intişar etmiş, dahilî hadiseleri, kargaşalıkları netice vermiş-tir. Şarkı senelerce tir tir titreten Batınîler, Asya'nın bu korkunç anarşistleri, Hasan Sabbah'ın fedailerini, İran'da kuvvet bulmuştur. Elhasıl: İran derviş kisvesine bürünüp esas maksatlarını gizleyerek halkı kendine raptedip, sonradan onları ifsat ederek saltanat eşğine doğru yürüyen pek çok insanlarla doludur

Sual:

İran'daki hâdiseler ve benzerleri Osmanlılarda da zuhur etmiş midir?

Osmanlılarda bir iki mevziî hadise olmuşsa da hiçbir zaman, bu mânâda, saltanatı sarsacak derecede bir zelzele zuhur etmemiştir. Osmanlı devletinde müderris ve mürşitler değil tahta göz dikmek, bilakis saltanatın tesis ve devamında, faaliyetlerin adalet ve hakkaniyetle yürütülmesinde, azâmi gayret göstermişlerdir. Saltanat-ı Osmaniye'nin müessis ve mimarı olan Osman Gazi; Edebalı gibi bir mürşidin sohbetinden istifade ve istifaze ederek, ilim ve irfanını geliştirmiştir. Sultan Fatih'e o cevval ruhu, o metaneti, o fikir ve metodları telkin edenler, Molla Güraniler, Akşemseddinler olmuştur. Sultan Fatih, devletin şevket ve satvetinin en sağlam istinatgâhının maârif olduğunu idrak etmiş, İslâm'ın inkişâfının ulûm ve fûnûn ile mümkün olacağını pek güzel takdir ederek, İstanbul'u alır almaz darülfünunlar tesis ettirmiştir.

Osmanlıları tarih boyunca dinî değil, daha ziyade siyâsî mahiyetteki hâdiseler uğraştırmıştır. Beylikler, bhusus Karamanoğulları, Uzun Hasanlar uzun müddet Osmanlıları meşgul etmiştir. Dinî hüviyetteki bir hadise Fetret devrinde, saltanatın zayıfladığı bir devirde zuhur etmiştir. Simavna Kadısının oğlu Şeyh Bedrettin'in ve Börklüce Mustafa'nın fikirleri yayılmış ise de kısa devrede halledilmiştir. Zaten Şeyh Bedrettin "İbâhiyye" mesleğini, yani hayalî tarzdaki bir komünistlik fikrini İran'dan getirmiştir. Bir müddet İran'da kalan Şeyh Bedrettin, komünistlik fikrinin ilk mucidi olan İran'lı Mezdek'in fikirlerinden istifade etmiş ve bu fikrin telkinatını yapmak istemiştir. Ancak fikirleri Müslümanlardan ziyade Yahudi ve Hristiyanlarca kabul

görmüş, bu iki grup onun etrafını sararak, bu fikrin tamim ve neşrini yapmak istemişlerse de muvaffak olamamış ve pek taraftar toplayamamışlardır. Osmanlılar için tehlikeli olan diğer zararlı bir cereyan da, yine kökü İran'da olan Erdebil Şeyhi, yani, Şeyh Cüneyd hadisesidir.

Erdebil, İran'da Tebriz'in takriben 200 km. doğusunda bir kasabadır. Erdebil şeyhi Safiyüddin'in torunlarından olan Şeyh Cüneyd Erdebil'de irşat postuna oturmuş, kısa müddet sonra pek çok mürit kazanmış ve İran'da kendisi ve müritleri siyâsî bir tehlike arzeden Karakoyunlular'ın 3. meliki olan Mirza Cihan Şah zamanında İran'dan çıkartılmıştır. İran'dan ayrılan Şeyh Cüneyd, Diyarbakır'a gelmiş, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın himayesine sığınmış ve onun teveccühünü kazanmıştır. Uzun Hasan'ın kız kardeşi ile evlenen Şeyh Cüneyd'in bu evliliğinden Şeyh Haydar doğmuştur. Bu zat Şah İsmail'in babasıdır. Şeyh Cüneyd'in tahrikiyle Akkoyunlular Azerbaycan'a savaş açmış ve Azerbaycan Uzun Hasan'ın eline geçmiştir. Azerbaycan'ın alınmasından sonra tekrar Erdebil'e dönen Şeyh Cüneyd irşad postuna oturarak dinî perde altında siyâsî faaliyetlere başlamıştır. Şeyh Cüneyd'in müritleri sadece İranlılara inhisar etmemiş, Osmanlılardan da pek çok sofileri kendine celbetmiştir.

Şeyh Cüneyd, adamlarını Anadolu'ya salıyor, bu adamlar gittikleri yerlerde çeşitli desise ve hilelerle cahil insanları kendilerine raptediyorlardı. Aslında sünnî olan Osmanlı sofileri, yapılan telkinlerin tesiriyle, bilahere şiîler gibi düşünmeye başlıyorlardı. Hatta öyle ki, birbirilerini tanıyabilmek, ülfet ve ünsiyet etmek için aynı tarzda konuşuyorlar, aynı tip ve şekilde elbise giyiyorlardı. Böylece merkezi dışarıda olan bir cereyan Anadolu'da sür'atle yayılıyordu. Nasıl ki bugün Rusya ve Çin dışındaki komünistler Moskova ve Pekin'e, faşistler İtalya'ya, naziler Almanya'ya bağlı ise, o günkü bazı Osmanlı sofileri de bir kukla gibi Şeyh Cüneyd'e bağlı idiler. Tarih tekerrürden ibarettir. Kökü dışarda olan yabancı ideolojilere müsamaha etmek ve onları barındırmak tarih boyunca birçok devletleri felaketten felakete götürmüştür.

*Şeyhlikten Şahlığa yönelen **Şah İsmail**, Şeyh Cüneyd'in ölümünden sonra, dedesinin nüfuzunu tamamen siyâsî bir mecraya çevirerek, Anadolu'da büyük ve muhteşem bir Şia devleti kurmak gaye ve emelini taşıyordu. Evet, daha önce yapılan Otlukbeli savaşı ile kaybedilen şia nüfuzunu tekrar kazandırmak için yoğun gayretler sarfediyor, adamlarını Anadolu içlerine sokarak ifsat şebekelerini çalıştırıyordu. Şah İsmail'in adamları, Anadolu'ya yer yer taarruzlar yapıyor, şehirleri yağmalıyor, halkı huzursuz ediyorlardı. Osmanlı sofileri ise, İran'daki tekkeye maddeten yardım yapıyor, Şah İsmail'in adamlarına imreniyor, onlar gibi düşünüyor ve yaşıyorlardı.*

Sofilerin Ehl-i Sünnete muhalefetleri, kin ve iğbirarları öyle bir hale gelmişti ki, Şah İsmail'in adamlarına kuvvet veriyor, yağma işlerine onlar da katılıyorlardı. Anadolu sofileri üzerindeki nüfuzuna güvenen Şah İsmail, Nurettin isimindeki bir halifesini Anadolu'ya gönderdi. Bu dessasın teşviki ile Osmanlı sofileri Şah İsmail taraftarları ile birlikte Amasya ve Tokat'ı vurdular.

O gün şehzade Yavuz Sultan Selim bu tehlikeyi sezmiş ve Anadolu'da hızla yayılan bu fitneyi bertaraf etmek için babasını bir şark seferine teşvik etmiş ve maalesef ikna edememişti. Nihayet Yavuz Sultan Selim padişahlığı zamanında şarka yürümüş ve Çaldıran savaşı ile Şah İsmail'in saltanatına son vermiştir. Fakat Şah İsmail'in atmış olduğu menfi fikirler uzun müddet devam etmiştir.

Bugünkü İran hadiseleri ve Humeyni meselesi de, aynı ruh ve yapının asırlar sonra bugünün şartları içerisinde tezahüründen başka bir şey değildir. Ruh, aynı ruhtur. Asırlar önce İran'ı çalkalayan bu ruhun bugün de İran'ı çalkantı ve belâlalara atacağını, belki de felâketlere sürükleyeceğini söylemek herhalde kehanet olmasa gerektir.

Şeyh Cüneyd'in adamlarının, o gün Anadolu'da fikirlerini telkin etmeleri misali, bugün de aynı ruhun fakat biraz değişik bir libas içinde aynı telkinler ve aynı "Nureddinler" ile icra-i faaliyette bulunduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Sual:

İttihâd-ı İslâm hakkında görüşleriniz?..

Günümüzde devletlerin iç politika ve istikrarlarının sağlam ve sürekliliği kadar, dış politikalarının da müstakim ve itibarlı olması gerekmektedir. Bir devlet dış politikada münferit kalmakla bir fayda temin edememekte ve diğer bloklaşmış devletlerin tasallut ve tahakkümüne he def olmakla, itibarını gerektiği şekilde koruyamamaktadır. Sadece iyi niyet temayülleri, yahut barışçı olma arzuları netice noktasından bir fayda temin etmemektedir.

Bağımsızlıklarını koruyabilmek, itibar ve güvenlerini kazanmak için devletler birbirileriyle çok yönlü dayanışmaya muhtaçtır. Bugün artık bu dayanışmaların altında ideolojik gaye ve stratejiler, müşterek siyâsî unsurlar yatmaktadır. Meselâ, doğu sosyalist bloku, Rusya'nın riyaseti altında komünizmi yayma, sosyalist devletlerin hür dünya ve Müslüman devletler üzerindeki tahakküm ve baskısıyla siyâsî ve iktisadî menfaatlerini devam ettirme emelindedir.

Diğer taraftan Amerika ve hür dünya devletlerinin komünist bloka karşı bir araya geldikleri bir gerçektir. Bu şartlar altında, Müslüman devletlerin, dış güçlerin baskısından kurtulmak, menfî ve tahripkâr cereyanların karşısında birbirilerine maddî ve manevî destek olmak, teceddüd ve medeniyet arzusu ile geri kalmışlıktan kurtulmak için bir araya gelmeleri ve fikir birliğine varmaları zamanı gelmiştir, hatta geçmektedir... Aslında ne doğu, ne batı blokunda Müslüman devletlerde olduğu kadar muhabbet ve uhuvveti tesis edecek, ittifak ve ittifakı netice verecek âmiller yoktur. Meselâ, komünist devletlerin politikaları, fitrat kanunlarına muhalif olduğu için ittifaklarının yıkılacağı muhakkaktır. Çünkü onun felsefesi menfi esaslar üzerine bina edilmiştir. İnsan fitratı tahakküm ve terörü kaldıramaz. Beşerin temel hak ve hürriyetlerini zir ü zeber ettiğinden ve içtimaî hayatta daima huzursuzluğun kaynağı

olduğundan komünizmin felsefe ve düsturları kendisini inkırazına mahkûm etmiştir.

İslâm dini, fitri olduğu için, beşerin dünyevî ve uhrevî saadetini hedef almıştır. İslâm, fikir ve düşünce, hayat ve felsefe olarak Hukukullah ve Hukuk-u ibad'a riayeti esas alıp, hak, adalet, rıza-i İlâhî ve fazilet için çalışmayı emreder. Bu prensipler içtimaî hayatta istikâmet, tesanüd, teavün, ittifak ve muhabbeti hasıl edip İttihâd-ı İslâm'ı netice verecektir. Hem de bu düsturlar ittifakın devamlılığını sağlamaya kâfi sebeplerdir. Müslüman devletlerin üzerinde ittifak edecekleri temel maksat birdir. Allah'ımız birdir, dinimiz birdir, peygamberimiz birdir, kitabımız birdir, kıblemiz birdir. Dini düşünce noktasından müşterek olan devletlerin maksatta ittifak etmeleri ve sıkı bir dayanışma içinde bulunmaları kendilerine çok şey kazandıracaktır.

Evvelâ, dış dünyada Müslüman devletlerin ittifak etmesi siyasî bir güç olacak ve bu gücü diğer devletlere karşı bir diplomatik baskı unsuru olarak kullanabileceklerdir.

Ayrıca, dünya barışının korunmasında, beşerin hak ve hukukunun korunmasında bu blok bir denge unsuru olacaktır. Bu ahval âlem-i İslâm'da kardeşlik fikrini inkişaf ettirecek, karşılıklı münasebetler neticesinde maddî ve mânevî terakkilerini teşvik edecek, onları kemâlata sevkedici bir kamçı rolünü oynayacaktır. Bu bloklaşma harekâtı, Müslüman devletlerin birbirileriyle münasebetlerini kolaylaştıracak, karşılıklı bilgi, teknoloji ve eleman teminine vasıta olacak ve kısa devrede İslâm devletlerinin maddî ve manevî terakkilerini hızlandıracaktır. Sanayinin kanı hükmünde olan, yahut kalkınmanın temelini teşkil eden petrol unsurunun kendi ellerinde bulunması da diğer taraftan İslâm blokunun itibar ve kıymetini artıracaktır.

Bu blok, mezkûr nimeti, beşeriyetin maddî ve manevî saadetlerine hizmet eden faydalı bir vesile haline getirmekle, kapitalistlerin tefrit edip bir kısım masumları ezmesi, diğer taraftan işçi sınıfını insafsız bir tahakküm altında çalıştırarak, bütün sermayeyi eline geçiren ve her bakımdan en büyük kapitalist olan komünist devletlerin ifrattı zulüm ve baskısı karşısında insanları sefaletle değil, servet ve refaha nail etmeyi gaye edinen bir "İslâm Birliği" ni kurarak, insan hak ve hukukuna riayetkâr ve dünyayı kendine meclub eden bir blok haline gelecektir. Bediüzzaman Hazretlerinin ifade ettiği gibi: İttihad-ı İslâm fikrini tahakkuk ettirecek sebepler de mevcuttur. Eskiden Şark husumeti ittihad-ı İslâm'a mâni ve ayak bağı iken, bu husumet zail oldu ve olacak, bu hal de İslâm devletlerinin intibah ve teyakkuzunu netice verecektir.

İttihad-ı İslâm'ı hızlandıracak diğer bir cihet de İslâm devletlerinin karşılıklı, ilmî, ticarî ve sınaî, dinî ve ahlâkî münasebetlerinin kuvvet kazanmasıdır. Yapılan konferans ve seminerler, tesis edilen meşveret ve şûra meclisleri de bu yakınlaşmayı gün geçtikçe kuvvetlendirmektedir. Nitekim İslâm devletlerinin son zamanlarda akdetmeye başladıkları muhtelif kongre ve toplantılar bu hakikatın tahakkuku için atılmış ümit veren adımlardır.

Bu arada gazeteci ve yazarların, hamiyetli insanların ve bahusus devlet adamları ve politikacıların müsbet hareket ve gayretlerinin de bu ittifakın tahakkukuna büyük

yardımı olacaktır. Hatta bu vazife diplomat ve devlet adamlarımız için millî bir vecibedir.

Bilindiği gibi, yeni bağımsızlığına kavuşan İslâm devletleri dış dünyada gerçek yerlerini tayin edememiş ve bir kısmında zaruretler ve fukaralık hükmettiği için, komünist fikirlerin üremesine ve gelişmesine müsait bir zemin hâsıl olmuştur. Bunun neticesi olarak, mezkûr devletler hür dünya karşısında komünist bloka meyletmiş ve sosyalist model tarzlarını benimseme temayülünde bulunarak, korkunç canavarın ağzına girmeyi netice verecek dengesiz bir dış politika izlemişlerdir. İşte bu açıdan, biz İslâm devletlerini komünizmin pençesinden kurtarmak ve onlara haysiyetli bir dış politika kazandırmanın da ancak ittihad-ı İslâm ile gerçekleşeceği kanaatindeyiz. Hem, ittihad-ı İslâm Rusya ve Çin'e karşı dünya barışının teminatı olacak ve husûmeti kaldırıp sulh-u umûmiyi tesis edecektir.

Sual:

İslâm'ın inkişâfına, hariç ve dahildeki mâniler nelerdir?

İslâm'ın inkişâfına dahildeki mâniler: Ahlâksızlık, yer yer tahakkuk eden istibdat, zulüm ve tahakküm, taassup, cehalet ve yeis gibi zulmânî sebepler idi. Bu maniler izale olacaktır. İslâmî intibah ve uyanış gittikçe büyüyecektir.

Marifet ve şevk ile terakki ve teâli yolunda günbegün Allah'ın yardımıyla mesafe almakla, vatanımızı ilim ve maarifin nakış ve çiçekleriyle tezyin ederek cennet yapma gayretleri ve genç dimağların istikâmetleri, hayat ve yaşayışları, dini telkin ve hasbî hizmetleri ümidimizi kuvvetlendirmektedir.

İslâm'ın inkişâfına hariçteki maniler ise; başta Hristiyanlık taassubu idi. Kaynağını inad ve gafletten alan bu taassupla papazların riyaset ve azizliklerinin yıkılma tevehhümü ve Hristiyanların onları körü körüne taklid teşebbüsleri İslâm'ın Batıya açılmasına mani oluyordu. Fakat bugün dünyanın yüzde kırkını yutan ve bütün beşeriyeti tehdit eden komünizm ve anarşi tehlikesine karşı Avrupa ister istemez âlem-i İslâm ile dost olmaya, bu düşmana karşı müşterek hareket etmeye mecburdur. Zira bu düşmana karşı en kuvvetli sed ancak ve ancak hakâik-i imâniyye ve Kur'aniyyedir. Demek ki İslâm'ın hariçteki mânileri eskiden bize düşman iken şimdi dost oluyorlar. Hatta onların ruhanî reislerinin dostluğu tebeyyün etti ve etmektedir. Hadis-i şeriflerin ihbarı ve onların ruhanî reislerinin gayret ve taharrileri bu kanaate kuvvet vermektedir. Avrupa'da saadet kapısı açılmıştır. Bütün hakâik-i ulviyeyi ihtiva eden Kur'an-ı Kerim'in cazibesine takılmakla dünyevî ve uhrevî saadetlerle ferahyâb olacaktır. İnşallah...

Vicdanımızın ziyası, aklımızın nuru, gönlümüzün süruru olan Kur'an-ı Azimüşşan'ın şanlı ve azametli hizmeti Amerika ve Avrupa'nın âfakını istila eden cehâlet ve taassup bulutlarını izale edecektir.

Cenâb-ı Hak, Müslümanların bu vadideki gayret ve ihlaslarını Avrupa'nın necat ve halâsına inşallah vesile ittihaz ederek o bahtı kara kıtayı, Nur-u Tevhid ile ışıklandırarak ve marifetin şuaları, lemaları, katreleriyle, baharına kavuşturacaktır. Bu büyük hizmetin tahakkukunda büyük pay, âlicenap ve nümune-i imtisal Nur talebelerinin olacaktır.

Sual:

Bu ittihad-ı İslâm'ın mânileri hakkında fikriniz nedir?

Kanaatimce İttihad-ı İslâm'a en büyük engel kendi içimizdir. Hicap ve perde nefsimiz, ırkçılık ve bölgecilik gibi sûrî arzularımız, dinî emirlere karşı laubali ve lâkayd ahvalimiz, cehalet, taassup ve keşmekeşliğimizdir.

İttihad-ı İslâm'ın kalbi rabıta-ı diniye'dir. Eğer biz İslâm'ı bihakkın yaşar, ef al ve ahvâlimizle ona ayine olur, hayat ve himmetimizi Kur'an'ın neşrine ve tamimine hasr edersek, ittihad-ı İslâm'a mümanaat edenler, değil engel olmak, belki bu feyzi kabullenip, ondan tefeyyüz edeceklerdir. Fitratı bozulmayan insanlar bu hakikati kabulleneceklerdir.

“İslâmiyet güneş gibidir, üflemeyle sönmez, gündüz gibidir, göz yummakla gece olmaz. Gözünü kapayan yalnız kendisine gece yapar.” Esası tevhid, fazilet ve ahlâk olan İslâm dininin derinliğini, inceliğini takdir edip intisap edenleri feyizdâr kılarak saâdete ve saâdetten kemâlata isal eder. İslâmiyet güzel ahlâktan ibaret olduğu cihetle, meziyet ve seciye-i âliyyesini tetebbu ile takdir edenler için bir cadde-i kübradır.

İnsanlığın külli vicdanı bu hakikata muhtaçtır. Lâyıkı vechi ile gösterilse müşteri olacaktır. Kaldı ki İslâm devletleri uhuvvetin temini ile tesanüd ve ittifakla bir araya gelseler, ittihad-ı İslâm'ın mâna ve önemini derk etseler, emin olunuz o menfi güçler, dış mihraklar mani olmak isteseler de buna muvaffak olamayacaklardır. O ittihad güneşinin karşısında küfür, kin ve taassup buzları eriyecek, çözülp dağılmaya mahkûm olacaktır. Onun haş-met-i mânevisi önünde mağlûp olacaklardır. Tarih buna şahittir.

Şu da bir hakikattir ki, kâinatta mübareze kanunu mevcuttur. Firavunlar olmalı ve olacaktır ki, tâ Musa'lar çıkabilsin... saltanat ve debdebesi, ordu ve kuvveti ile Firavun, Hz. Musa'nın (A.S.) hak dâvasının karşısında helâk olup suda boğulmamış mıdır? Nemrut zalimi, Hz. İbrahim'i (A.S.) mancınığa bağlayıp ateşe attığı zaman haliliyyet gömleğini giyen Hz. İbrahim'e o ateş gül ve gülistanlık olmamış mıdır? Evet, ittihad ve ittifak tevfik-i ilâhiyenin sebebidir. Va'd-i ilâhî haktır. Cenâb-ı Hakk'ın inayet ve yardımı cemaat ve ittifak üzerinedir.

Zaten, iman birliğinin kalb birliğini, onun da hareket beraberliğini icab ettirdiği bir gerçektir. Siyaset de hareket beraberliği içinde mütalâa edilir. Nitekim bazı

müfessirler, âyet-i kerimede sınımsız sarılmamız emredilen Hablullah'ı, taat ve cemaat olarak tefsir etmişlerdir.

İman tezkeresi ile, Kâdir-i Kayyum'a iltica eden bir cemaatı, Cenâb-ı Hak hıfz edecektir. Hazret-i Peygamber (S.A.V.)'in mağarada Sıddık-ı Ekber'e beyan buyurduğu "Korkma, Allah (C.C.) bizimle beraberdir," sırrı tahakkuk edecektir.

Eskiden Avrupa medeniyetinin ruhu menfaat ve hasis ihtiraslar üzerine müesses idi. Bu ruh, Âlem-i İslâm'a hile ve desiseyle musallat oluyordu. Lavrens hâdisesi bunun açık bir misâlidir. Artık bugün Avrupa'nın bu hile yoluna başvurmaması komünizm belâsını def için aklın gereğidir. Zaten, Avrupa'yı korkunç tehlikeler sarmıştır. Sefâlet ve ahlâksızlık ateşi bugün biraz daha büyümektedir. Bu ateşi söndürmekte Hristiyanlık dini, "ehl-i salıp" felsefesi müessir olamaz. Bu sebeple, Hristiyanlık dini ile içtimâî hayatını tedavi edemeyen Avrupa'nın, İslâm'a dost olması ve hatta İslâm dinini kabullenmesi mantık, ilim ve zaruretlerin bir gereğidir. Bu meseleyi istikbal açısından değerlendirecek olursak, Avrupa ister istemez İslâm Âlemi ile dost olmaya ve iyi geçinmeye, hatta komünizm veba ve taununa karşı ittihad-ı İslâm'a taraftar olmaya mecburdur.

İslâm âleminin en büyük düşmanı şüphesiz komünizm afatıdır. Âlem-i İslâm sosyalizm ve komünizm illetlerinden yakasını kurtardığı gün, Müslüman devletlerin ayağına köstek olan bağ izale olmuş olacaktır. Bu tasalluttan kurtuluş âlem-i İslâm'ın tesanüdünü hızlandıracak ve âlemde yeni bir güç ve haysiyetli ve istikametli bir blok tesis edilmekle, insaniyette yeni bir mecra, yeni bir çığır açılmış olacaktır. İttihâd-ı İslâm gibi bir hayr-ı azime teşebbüs, mevhum mânilerle geri bırakılmamalıdır.

Evet, Bediüzzaman hazretlerinin beyan buyurduğu gibi: "Vehham olmamalıyız. Korkmakla din rüşvet verilmez. Dinin za'fiyeti bahanesine olan müzahref medeniyete lânet... Havf ve za'f, te'sirât-ı hariciyeyi teşci eder. Muhakkak maslahat mevhum mazarrata feda edilmez. Ve minallahittevfik"...

Sual:

Dinî cemaatlar niçin ihtilâf ediyorlar?

Evvelâ ihtilâflar mevzuunda dinî cemaatlar ile siyasî cemaatleri ayırmak icab eder. Dinî cemaatlarla siyasî cemaatlerin terkip ve hususiyetleri bir değildir. Siyasî cemaatlerde siyasî tercih ve temayüller ağır bastığından alâküllihal, her meselede ifrat ve tefrite düşerler. Siyasî bir cemaat, vafettiğini olduğundan fazla abartır. Yapamayacağı şeyler vaat eder. Vaat ettiği şeyi mübalâğa ile büyütür. Tenkit ettiği şeyi habbe iken kubbe gösterir. Ayrıca, teveccüh-ü âmmeyi kazanmak için hayal ile hakikati karıştırır. Hatta hakikati siyasî menfaat namına kirleterek istismar etme gibi azim bir tehlikeye düşer. Bu sebeple söz konusu cemaatlar bahsimizden hariçtir.

Dinî cemaatlere gelince, bunlar maksatta ve gayede ittifak etmelidirler. Yoksa meşrep ve meslekte ittifak caiz olmadığı gibi, lâzımda değildir, Ehl-i sünnetin şemsiyesi altındaki farklı meşrepler, meslekler aslında değişik temayül, istidat, kabiliyet, his ve mizaçlara bir cevaptır. Bu bakımdan hak meşreb ve mesleklerinin ayrı olması rahmettir. Farklı meşrepler, kara, hava veya deniz yoluyla hacca gitmeye benzer.

"Mesleğimiz haktır, diyebiliriz. Fakat hak yalnız bizim mesleğimizdir, dememeliyiz." düsturunu ihtilâfların izalesinde müessir bir iksir olarak benimsemelidirler. Dinî cemaatler inhisarcılık temayülünden kurtuldukları nisbette ihtilâflar hallolunacaktır. İhtilâfları körükleyen diğer bir saik de cehalet ve taassuptur. Bazı insanların hakikatları kendi anlayış ve kavrayışlarına göre yorumlamaları ihtilâfa sebep olmaktadır. İslâmî telkinat ve tedrisat asıl kaynaklara dönük yapıldığı nisbette bu durum da izale olacaktır.

Her dinî cemaatin müntesipleri içinde alâküllihâl, meselelere sathî nazar ile bakan, dar düşünceli ve Müslümanlar mabeynindeki muhabbet ve uhuvvetin ehemmiyetini idrak edemeyen kimseler mevcuttur.

Kanaatimce, farklı meşrep ve meslek sahiplerinin zaman ve mekânın durumunu da dikkate alarak bir araya gelip, asrın şartları içerisinde hangi metod geçerli, hangi eserlerin daha faydalı ve hangi hizmet metodunun daha müessir olduğunu müzakere etmeleri ve bir noktaya varmaları şüphesiz en güzel bir matluptur. Fakat bu yapılamazsa dahi, hiç olmazsa aralandaki çok küçük ve mevzî olan ihtilâfları kavga ve münazara şeklinden çıkartıp, hizmet yapısı şekline dönüştürmeleri icap eder. Dinî cemaatlerin müntesipleri ne derece ihlâsla hareket eder, gıybet ve tezyiften kaçınır, ne nisbette irfan ve kemalâtla dolu olurlarsa o nisbette de ihtilâflar azalır.

Sual:

Bugünkü İslâmî faaliyetler içerisinde Bediüzzaman Hazretlerinin yeri nedir?

Bugün ruh ve vicdanları titreten, âlem-i İslâm'ı tehdit eden, dolayısıyla bütün insanıyeti sarsan bu inkâr-ı ulûhiyet zamanında, bilumum maddî ve manevî, ferdî ve içtimaî hastalıkları kökünden halledecek, kalplerin derinliklerine nüfuz edip, lâtif ve nezih hissiyatları heyecan ve ihtizaza getirecek, süflî ve âdi arzuları 'izale etmekle, ulvî istidatların inkişâfına yol açacak, ahlâk-ı âliyyeyi tesiste cevher-i insanıyetten kesafet ve gaflet perdelerini yırtacak, hülâsa; kalp, fikir, ruh, vicdan ve bütün duygulara tesirini icra edecek öyle bir tiryâk-i şâfi lâzımdır ki, milletin kurtuluş, salâh ve saadetine vesile olsun. Cenâb-ı Hakk'a nihayetsiz şükürler olsun ki, Bediüzzaman'ın dest-i efkârı ile, Eczahâne-i Kur'ani'yeden bu manevî tiryakları bizlere içirmiştir.

Zira, Türkiye'de ve Âlem-i İslâm'da dinî müessese ve esaslann tahrip edildiği, dini hissiyatın söndürülmek istendiği devrelerde, ifsat ve manevî inkırazı karşı celâdet-i

fikriyesiyle tek başına duran, aktâr-ı âlemi kaplayan bu korkunç âfet ve küfür bulutlarını yırtıp dağıtarak, gençliğe ve gelecek nesillere mukaddes ufuklar gösteren Bediüzzaman Said Nursî Hazretleridir.

Asrımızda irşad sahasında bir müceddid-i Âzam ve mürşid-i Ekber olan Bediüzzaman Hazretleri dalâlet ve küfür zulümâtını dağıtacak metod ve kaideleri asrımızın idrak ve fehmine uygun bir tefekkür sistemi içinde vaz'ederek insanlığın kemâlat ve saadetine vesile olacak birçok Kur'anî ve imânî hakikatları havi eser külliyyatıyla irşad sahasında yeni bir çığır açmıştır. Bugün dünyada küfre karşı ilmî bir hizmetin gelişmesinde Bediüzzaman Hazretlerinin rolü büyüktür.

Muhakkik ve müdakkik ulemâdan **İmam-ı Gazali, Saadettin-i Teftazânî** ve emsali birçok zatlardan herbiri, feylesofların ve ehl-i bid'anın hücumundan ehl-i sünnet camiasının akîde ve ahlâkını muhafaza için kendi zamanının insanlarının kalp ve ruhlarına tesir eden ve istidatlarını inkişaf ettiren eserleri Kur'an-ı Hakîm'den mülhem olarak yazmışlardır. Böylece kendi asrındaki insanların kabiliyet seviyelerine göre hakikatları ifade etmişlerdir. Çünkü her müceddidin nasihat ve irşadlarının muhataba tesirinde mekânın ve zamanın mühim rolü vardır. Zira dertlere göre derman gönderilir. Eski zamanda dertler az olduğu için tabibler de ona göre gönderilmişti. *İşte **Bediüzzaman** da bu asrımızın manevî bir tabîb-i hazıkıdır.*

Sual:

Risale-i Nur Külliyyatı, mensup ve okuyucularına hedef ve gaye olarak neleri göstermektedir?

Risale-i Nur, hak ve hakikati fikre hedef olarak göstermiştir. Bu ilim külliyesinde fikrin hedefi, hak ve hakikattir. Heva ve heves değildir. Risale-i Nur, hakikatları, naklin riyaseti altında, aklî delillerle araştırır. Risale-i Nur, fikri cüz'ilikten kurtarıp külileştirerek umûma mal eder. Ferdin nazarını istikamete, ebedî hayata, hasbiliğe, adalet ve hakikata çevirir. İç murakabesini olgunlaştırır. Mahkeme-i Kübra'yı intizar et, hesaba hazır ol, mânasını kalb ve vicdanlara nakşettirir.

Risale-i Nur, *ferdi, tefekküre sevkeder.* Risale-i Nur'dan tam istifade eden bir insanın nazarında kâinat, bir mütalâa kitabı, hâdiseler ise birer ders-i ibret olur.

Risale-i Nur, yaradılışın ulvî gaye ve sırlarını öğretir. Hayatın mahiyet ve sırrını derkettirir. Risale-i Nur, rıza-i Bari' için çalıştırır, liveçhillah ameli öğretir. Cenneti bile ibadete gaye olarak göstermez.

Risale-i Nur, bütün beşerî faziletlerin mihrak noktasının, marifet-i İlâhiyye olduğunu idrak ettirir.

Risale-i Nur, "*Amelinizde rıza-i İlâhî olmalı.*" düsturunu temel prensip kabul eder. İhlâsın ibadetin ruhu olduğunu bildirir. Riya ve gururdan sakındırır. Kibir ve ucubdan

kurtarır.

Risale-i Nur, mü'mine her an marifet ve muhabbet tabakalarında terakki etmeyi gaye edinmesini öğretir. Bu gayeye mazhar olmanın, halis bir niyete, metin bir iradeye, istikametli bir hayata mütevakkıf olduğunu izah eder.

Risale-i Nur, tevekkül ve teslimiyeti, sabır ve tahammülü, rıza ve kanaati, temkin ve tedbiri ders verir. Tehacüm eden hâdisâta karşı mukavemet kazandırır. Belâ ve musibetler karşısında şecaat ve dirayetle tahammülü telkin eder.

Risale-i Nur, akıl ve iradeyi, heva ve hevese sultan kılmayı esas alır. Ruhu, nefsin tasallutundan, evhamın tahakkümünden kurtaracak medotları gösterir.

Risale-i Nur, iki cihanın saâdet ve selâmeti için istikamet ve takvayı esas kabul eder, her şeyde hadd-i itidali tavsiye eder.

Risale-i Nur, muamelede hukukullahı mahz ve hukuk-u ibâda bihakkın riayeti emreder.

Risale-i Nur, dünya maişetini teminde meşru kazancı teşvik eder. Kazançların bir kısmının liveçhillah tasaddukuna azim tahşidat yapar. Fakir ve mazlumu gözetmeyi, onların dertleriyle dertlenmeyi öğretir.

Risale-i Nur, Müslümanların, aralarındaki muamelelerini rıfk ve şefkatle, hak ve adaletle, istikâmet ve izzetle yürütmelerini tavsiye eder.

Risale-i Nur, beşerin saadetini selbenden, medeniyet-i beşeriyeyi zir ü zeber eden her türlü tahakküm ve teröre, fitne ve fesada, anarşi ve bozgunculuğa şiddetle karşı çıkar.

Risale-i Nur, uhuvvet ve muhabbetin umûma tamim ve te'sisini hedef alır. İçtimaî hayatın teavünle kaim olduğunu bildirir. Adaletin herkese şumulünü istihsan eder.

Risale-i Nur, ahlâk-ı umumiyenin ve asayişin koruyucusudur. İçtimaî hayattaki huzursuzluk ve hastalığın tedavisine reçetedir. Anarşi ve fitnenin ıslahını hedef kabul eder. Cidal ve münakaşa yerine; ilmin, hak ve hakikatin muktezasını telkin eder. İrşada ehemmiyet verip cemiyetin huzurunu bozan, ahlâk-ı umûmiyeyi ifsat eden her türlü menfi hareketle ilmen mücadeleyle esas alır.

Risale-i Nur, Cenâb-ı Hakk'ın insana bahşetmiş olduğu azaları, yerli yerinde kullanmayı öğretir. Risale-i Nur, Kur'an-ı Hakîmin parlak, yüksek ve müstesna bir tefsiridir. İslâmî ve imâni hakikatlar manzumesidir. Kelimenin tam mâna ve şumulü ile yekta bir şaheserdir.